

Aan:
de Begeleidingscommissie Accountant
uit Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 8 december 2020
Ons kenmerk 50/5.5/2020002504
Behandeld door de heer K. Filipkowski (0592) 36 58 29
Onderwerp: Reactie op Managementletter 2020
Status: Ter informatie

Geachte commissie,

Hierbij treft u onze reactie aan op de Managementletter (ML) 2020, zoals die is opgesteld door onze accountant Ernst & Young Accountants (EY).

De ML 2020 laat wederom een positief beeld zien van de administratieve organisatie en interne beheersing bij de provincie. Het is verheugend dat er sprake is van een overall verbetering ten opzichte van vorig jaar, wat tot uitdrukking komt op pagina 16 van de ML. Zes processen hebben een hogere score gekregen dan vorig jaar en vijf processen zijn op niveau gebleven. Een prestatie waarop wij trots kunnen zijn.

Ook dit jaar is de controle door de accountant complexer geweest. Dit komt onder andere door de coronacrisis, waarvan de gevolgen nog steeds moeilijk zijn te overzien, de veranderde wet- en regelgeving en steeds hogere eisen die aan de informatiebeveiliging worden gesteld. De lat voor onze provincie komt hierdoor steeds hoger te liggen.

Bevindingen uit de ML 2020

In de ML zijn dit jaar vijf bevindingen opgenomen ten opzichte van tien bevindingen in 2019. Vijf bevindingen zijn dit jaar afgewikkeld en er zijn geen nieuwe constateringingen gedaan.

Elke bevinding is door de directie aan een team gekoppeld en aan de betrokken teammedewerkers is een reactie gevraagd. Deze is opgenomen in de kolom Reactie management en door ons vastgesteld.

Hierna staan de bevindingen van de accountant, onderverdeeld naar proces.

Financieel afsluitingsproces

1. Geen formele en zichtbare procedures inhoudelijke controle memoriaalboekingen aanwezig.

Inkopen

2. Functievermenging binnen het inkoopproces tussen besteller en prestatie-akkoordverklaarder.
3. Onvoldoende waarborgen getroffen om volledige registratie van verplichtingen in verplichtingenadministratie te waarborgen.
4. Geen procedure voor centrale vastlegging prestatielevering inkopen ingericht.

Informatietechnologie

5. Aantal accounts met hoge (beheer)rechten op applicatie- en netwerkniveau.

Aanbevelingen uit de ML 2020

Verder geeft de accountant op veel gebieden aanbevelingen. Deze zijn binnen de organisatie belegd. Mogelijk kan de behandeling in uw commissie in overleg met ons nog leiden tot bijstellingen.

Wij zullen de aanbevelingen in de nabije toekomst opvolgen of naar aanleiding van de aanbevelingen andere keuzes maken. De aanbevelingen zijn in de Lias-prestatie managementmodule opgenomen, zodat zij opgepakt en gemonitord kunnen worden door de betrokken teams. Dat geldt ook voor de aanbevelingen vanuit eerdere Managementletters, de eigen audits en die van bijvoorbeeld de Rekenkamer. Dat zal in de loop van 2021 zijn vervolg krijgen.

De aanbevelingen zijn:

Gevolgen coronacrisis

- Update van de risico-analyse opstellen inclusief de impact op de jaarrekening (ML 2020, bladzijde 5).
- Tijdig doorvoeren van begrotingswijzigingen naar aanleiding van de geïdentificeerde ontwikkelingen als gevolg van COVID-19 (ML 2020, bladzijde 5).

Verantwoording verstrekte subsidies

- Een bedrag lager dan € 1.000.000,-- als drempel voor lastneming subsidies overwegen (ML 2020, bladzijde 7).

Aandachtspunten voor de jaarrekening

- Gevolgen notities Materiële vaste activa en Hoofdlijnen van het BBV inventariseren (ML 2020, bladzijden 8 en 9).
- Gevolgen wegrenruil provincie Drenthe – gemeente Emmen in kaart brengen (ML 2020, bladzijde 9).

Rechtmatigheidsverklaring door Gedeputeerde Staten

- Analyse van technologische mogelijkheden ter ondersteuning van rechtmatigheidscontroles van transactiestromen (ML 2020, bladzijde 11).

Risicomanagement

- Integraal gebruik van NARIS en verdere verankering van het risicomanagement binnen de organisatie (ML 2020, bladzijde 12).

Beheersing verbonden partijen

- Aandacht voor de beheersing van nieuwe samenwerkingsvormen en de risico's die deze met zich meebrengen (ML 2020, bladzijde 13).

Inkopen en factuurverwerking

- Onderzoek verbetermogelijkheden kwaliteit administratie door gebruik separaat grootboek bij investeringen (ML 2019, bladzijde 18).

Subsidieverstrekking (inclusief inkomensoverdrachten)

- Separate grootboekcategorieën gebruiken voor verantwoording van inkomensoverdrachten en subsidies in de administratie (ML 2020, bladzijde 19).

Treasury

- Analyse van de waardering van leningenportefeuille op leningsniveau per jaareinde (ML 2020, bladzijde 21).

Informatiebeveiliging

- Kwalitatieve analyse uitvoeren om de kans en impact van de risico's op het gebied van informatieveiligheid te bepalen (ML 2020, bladzijde 25).
- Bepalen bereidheid tot accepteren van risico's (ML 2020, bladzijde 25).
- Raamwerk met individuele beheersmaatregelen opstellen (ML 2020, bladzijde 25).
- Self-assessments uitvoeren om kwaliteit van de beheersmaatregelen te toetsen (ML 2020, bladzijde 26).
- Informatievoorziening aan de directie over status informatieveiligheid en cyber security (ML 2020, bladzijde 26).

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

Bijlage Managementletter 2020
mb/coll.

Managementletter 2020

Verslag voor het college van
Gedeputeerde Staten

Provincie Drenthe | December 2020

Ernst & Young Accountants LLP
Leonard Springerlaan 17
9727 KB Groningen, Netherlands
Postbus 997
9700 AZ Groningen, Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
Fax: +31 88 407 25 05
ey.com

VERTROUWELIJK

College van Gedeputeerde Staten van
de provincie Drenthe
Postbus 122
9400 AC ASSEN

Groningen, 1 december 2020

REQ5026252/KT/ks

Managementletter tussentijdse controle 2020

Geacht college,

In het kader van de controle van de jaarrekening 2020 van de provincie Drenthe brengen wij u hierbij verslag uit omtrent onze bevindingen naar aanleiding van onze tussentijdse werkzaamheden.

In onze managementletter rapporteren wij over de voortgang van onze controle, recente ontwikkelingen, en onze visie op uw interne beheersing, inclusief een overzicht van onze bevindingen en aanbevelingen op het gebied van uw administratieve organisatie. De gerapporteerde bevindingen vloeien voort uit onze werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole.

Bij deze bevindingen geven wij de risico's weer en doen wij aanbevelingen ter verbetering indien wij daarvoor mogelijkheden zien.

Indien onze werkzaamheden aanwijzingen opleveren voor opgetreden fraudes of onregelmatigheden, dan rapporteren wij u daar direct over. Dit is dit jaar (tot op heden) niet aan de orde geweest.

De bevindingen in deze managementletter hebben wij in concept op 10 november 2020 besproken met en toegelicht aan de dames Strasser, Strijker en Snoek en de heren Poorthuis en Filipkowski en op 24 november 2020 met mevrouw Snoek en de heren Bijl, Brenkman en Filipkowski.

Dit rapport is uitsluitend voor u bestemd en mag niet voor andere doeleinden worden gebruikt, tenzij vooraf schriftelijke toestemming is verleend door EY.

Wij vertrouwen u met deze informatie van dienst te zijn en zijn graag bereid tot het geven van een nadere toelichting.

Wij spreken onze waardering uit voor de plezierige samenwerking met de medewerkers van de provincie Drenthe.

Met vriendelijke groet,
Ernst & Young Accountants LLP

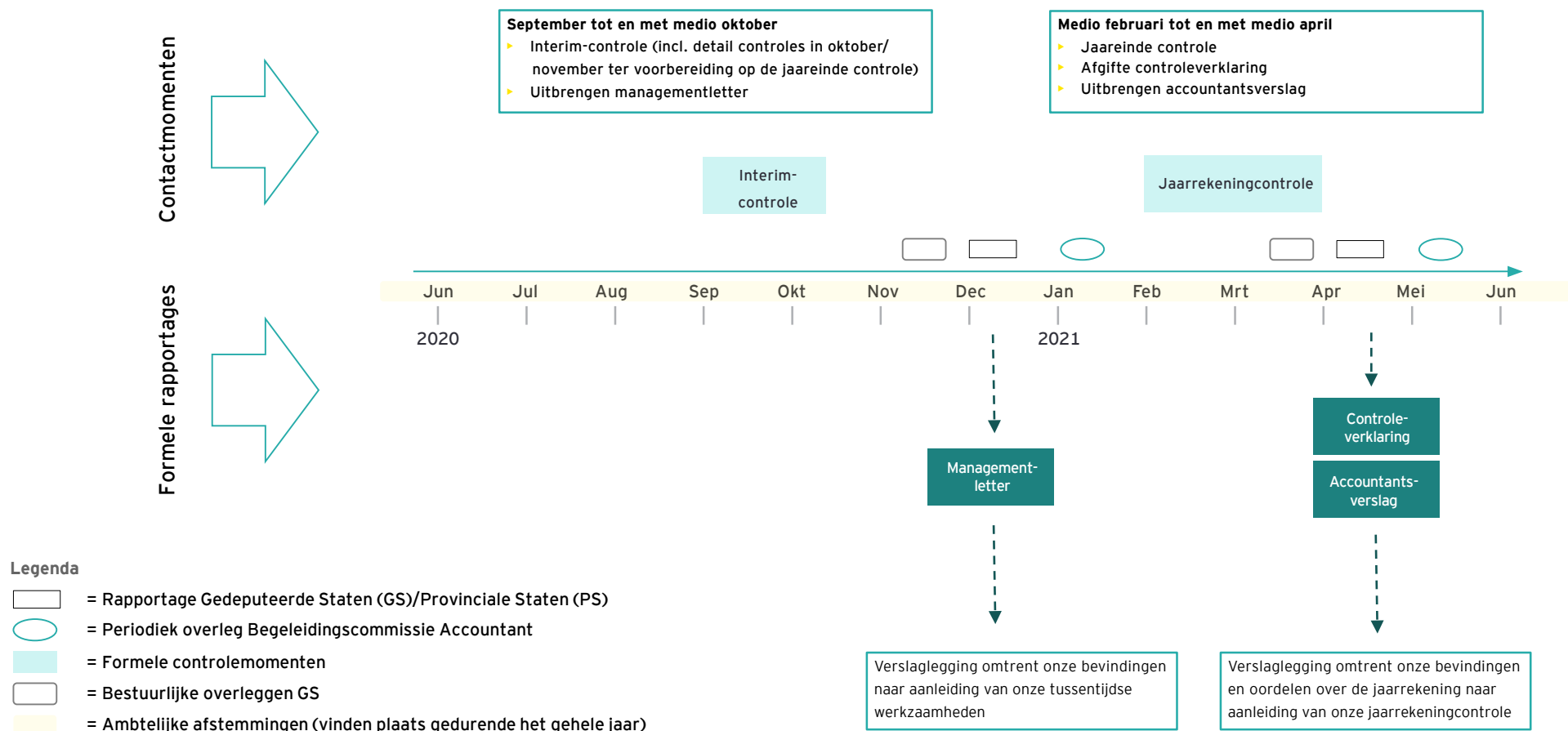
D.E. Engwerda RA

—• Inhoudsopgave

Planning en communicatie	3
Kernpunten in onze controle	4
Relevante ontwikkelingen	5
Kwaliteit van uw interne beheersing	14
Belangrijkste uitkomsten IT	24
Bijlage 1: Totaaloverzicht procesbevindingen	28
Bijlage 2: Gedetailleerde procesbevindingen	29

Planning en communicatie

Hieronder vindt u een schematische weergave van onze planning en communicatiemomenten die wij met uw organisatie hebben afges temd. Daarbij hebben wij de verschillende controlemomenten aangegeven en tot welk product/rapportage dit leidt. Vanzelfsprekend vindt bij onze conceptrapportages hoor- en wederhoor plaats om de feitelijkheden te borgen.

Kernpunten in onze controle

Onze controle van de jaarrekening is gebaseerd op risicoanalyse, waarbij de diepgang van onze controlewerkzaamheden voor individuele processen en jaarrekeningposten afhangt van omvang en risicoprofiel. De risicoanalyse is een doorlopend proces en stellen wij gaandeweg bij indien dit noodzakelijk wordt geacht. Ditzelfde geldt voor onze kernpunten in de controle. De tot op heden onderkende belangrijkste risico's en kernpunten in onze controle zijn:

Naleving Europese aanbestedingsrichtlijnen (aanbestedingsrechtmatigheid)

- ▶ Complexe regelgeving in combinatie met omvangrijk inkoopvolume en contractwaardes

Naleving en toelichting van de Wet normering topinkomens (WNT)

- ▶ Complexe wetgeving en lage materialiteit op basis van controleprotocol WNT

Doorbreking van interne beheersmaatregelen door management en/of gedeputeerde staten

- ▶ Standaard risico vanuit de beroepsregels, specifiek gericht op presentatie en toelichting in de jaarrekening

Waardering van de financiële vaste activa

- ▶ De controle van de waardering van leningen aan onder meer stichtingen en coöperaties betreft een kernpunt van onze controle

Overige aandachtspunten in de controle

- ▶ Risicomanagement
- ▶ Beheersing verbonden partijen
- ▶ Informatievoorziening en IT Governance
- ▶ Informatiebeveiliging

Relevante ontwikkelingen

- ▶ Impact COVID-19
- ▶ Rechtmatigheidsverklaring door het college van Gedeputeerde Staten vanaf 2021
- ▶ Verantwoording subsidie-lasten vanaf 2021

Andere informatie

- ▶ Als onderdeel van onze opdracht zullen wij tevens aandacht besteden aan de andere informatie waaronder het jaarverslag, de overige gegevens en eventueel aanvullende informatie. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Relevante ontwikkelingen

De omgeving rondom de provincie is volop in beweging. Het jaar 2020 kenmerkt zich als een jaar waarin zich veel ontwikkelingen hebben voorgedaan met een grote impact voor de provincie. Veel van deze ontwikkelingen hebben ook impact op onze risico-analyse die basis vormt voor onze controlewerkzaamheden. In dit hoofdstuk gaan wij in op deze ontwikkelingen. Tevens beschrijven wij de impact van deze ontwikkelingen op onze controlewerkzaamheden indien en voor zover van toepassing.

Relevante ontwikkelingen	Implicaties en aanbevelingen	Invloed op de controleaanpak
<p>1. COVID-19</p> <p>De ontwikkelingen rondom het Corona-virus (COVID-19) hebben grote invloed op de provincie Drenthe. Zowel voor het boekjaar 2020 als voor de begroting 2021 en opvolgende boekjaren heeft COVID-19 impact, die op dit moment in de meeste gevallen nog lastig is in te schatten. De provincie heeft dit onderkend en heeft op bepaalde gebieden direct actie ondernomen. Tevens is er een inschatting gemaakt van invloeden op de begroting voor 2021 en is in het kader van risicomanagement de impact vanuit verbonden partijen op de provincie Drenthe geïnventariseerd.</p> <p>Directe maatregelen die zijn genomen zijn bijvoorbeeld het instellen van twee snelloketten voor subsidieverstrekking (cultuur en vrijetijdsector) en een werklijn vastgesteld die voorziet in coulance bij bevoorschotting en afrekening van subsidies. Daarnaast is door de provincie een inschatting gemaakt van directe financiële effecten zoals het niet-uitkeren van dividenden en de invloed van het COVID-19 virus op bijvoorbeeld de bijdragen die aan het OV-Bureau worden betaald.</p>	<p>De onzekerheden als gevolg van het Corona-virus en de genomen maatregelen hebben effect op vele aspecten van de jaarrekening. De onzekerheden vereisen in het kader van de jaarrekeningcontrole dan ook update/aanvulling van de reeds gemaakte analyses.</p> <p>Aandachtspunten voor deze analyse betreffen bijvoorbeeld de waardering van deelnemingen en kapitaalverstrekkingen, alsmede de juiste verwerking en rechtmatigheid van verstrekte subsidies, alsmede eventuele (negatieve) ontwikkelingen bij verbonden partijen.</p> <p>Wij verzoeken u derhalve om per jaareinde een update van de risico-analyse op te stellen, waarin ook de impact op de jaarrekening is weergegeven (inclusief onderbouwing). Verder zullen afwijkingen van de begroting in de jaarrekening op voldoende wijze moeten worden toegelicht in het kader van de begrotingsrechtmatigheid. Daarom adviseren wij tevens tijdig begrotingswijzigingen door te voeren naar aanleiding van de geïdentificeerde ontwikkelingen als gevolg van COVID-19.</p>	<p>Wij betrekken de gevolgen en onzekerheden van het Corona-virus (en de genomen maatregelen) in onze controlewerkzaamheden.</p>

Relevante ontwikkelingen	Implicaties en aanbevelingen	Invloed op de controleaanpak
<p>2a. Verantwoording van verstrekte subsidies</p> <p>Naar aanleiding van de handreiking subsidies heeft er in 2019 en 2020 intensief overleg plaatsgevonden tussen de provincies, het ministerie van BZK en accountants, waarbij het doel is om overeenstemming te bereiken over één uniforme verwerkingwijze.</p> <p>In februari 2020 heeft de werkgroep Lastneming subsidies een notitie gepubliceerd waarin de uitgangspunten en het voorstel voor een uniform stelsel van lastneming bij subsidies zijn beschreven.</p> <p>Hierin wordt voorgesteld om een grensbedrag te hanteren voor het ramen en verantwoorden van subsidies (range van 0,25%-0,5% van de totaal begrote lasten, inclusief reservemutaties). Hierdoor kunnen projectsubsidies met een omvang kleiner dan het door PS vast te stellen grensbedrag volledig in het jaar worden verantwoord waarin de subsidieontvanger start met de uitvoering van de activiteiten (op basis van de startdatum van de projectperiode in de subsidieverleningsbeschikking).</p>	<p>Voorgaande heeft tot gevolg dat in de jaarrekening 2021 een stelselwijziging voor de verantwoording van subsidieelasten dient plaats te vinden. De provincie Drenthe is reeds gestart met het analyseren van de impact op het huidige subsidieproces en het in kaart brengen van de benodigde aanpassingen in het subsidieproces. Na vaststelling van het drempelbedrag in de financiële verordening zal tevens communicatie met de teams plaatsvinden. Wij constateren dat het tijdig doorvoeren van deze acties cruciaal is om vanaf januari 2021 subsidies te kunnen verantwoorden in overeenstemming met het door de Commissie BBV uitgewerkt stelsel.</p>	<p>De nieuwe systematiek is van toepassing vanaf 1 januari 2021 en heeft daarmee niet direct impact op onze werkzaamheden voor de controle van de jaarrekening 2020.</p>

Relevante ontwikkelingen	Implicaties en aanbevelingen	Invloed op de controleaanpak
<p>2b. Vervolg naar aanleiding van V&A-subsidies</p> <p>In mei 2020 heeft de Commissie BBV op haar website een vraag en antwoord gepubliceerd die nader ingaat op de toepassing van het grensbedrag. Daarbij geldt de regel dat PS dit grensbedrag zodanig dienst vast te stellen, dat indien deze optie wordt gebruikt in enig begrotingsjaar, het totale financiële effect niet dermate materieel is dat het principe van het stelsel van baten en lasten in geding komt.</p> <p>De nieuwe werkwijze en verantwoordingsystematiek is van toepassing vanaf 1 januari 2021, zonder terugwerkende kracht.</p>	<p>In het voorstel voor de nieuwe financiële verordening is door GS een grensbedrag opgenomen van € 1.000.000. Dit grensbedrag dient tevens door PS te worden vastgesteld. Op basis van onder andere een vergelijking met andere provincies geven wij u in overweging om het grensbedrag naar beneden (binnen de door de Commissie BBV voorgestelde range) bij te stellen. Hierbij dient tevens in ogenschouw te worden genomen dat dit grensbedrag niet dusdanig hoog mag zijn dat het totale financiële effect materieel is. Daarnaast dient vanaf 2021 in het kader van de jaarrekeningcontrole jaarlijks achteraf aangetoond te worden dat de totale financiële impact daadwerkelijk niet materieel is.</p>	<p>De nieuwe systematiek is van toepassing vanaf 1 januari 2021 en heeft daarmee niet direct impact op onze werkzaamheden voor de controle van de jaarrekening 2020.</p> <p>Echter kunnen de op dit moment lopende besprekingen tussen de commissie BBV, de provincies en diverse accountants nog wel leiden tot aanpassingen in de handreiking die tevens van invloed kunnen zijn op de door de provincie Drenthe voorgestelde verwerkingswijze.</p>

Relevante ontwikkelingen	Implicaties en aanbevelingen	Invloed op de controleaanpak
<p>3. Ontwikkelingen in het BBV</p> <p><u>Nieuwe notitie materiële vaste activa</u> De notitie materiële vaste activa (MVA) is herzien en is Vanaf januari 2020 van toepassing. In de notitie is één belangrijke uitzondering op deze datum van inwerkingtreding opgenomen, te weten:</p> <p>Het is niet langer toegestaan om bij onvoldoende financiële middelen een termijn van vier jaar te hanteren voor het vormen van de voorziening. Ook is het niet toegestaan om op die wijze een negatieve voorziening aan te vullen. Een voorziening mag niet negatief zijn. Een onverwachte bij de jaarrekening gesignaleerde negatieve stand moet via een eenmalige last worden gedekt. Deze stellige uitspraak is een aanscherping ten opzichte van eerder gepubliceerde notities en treedt pas in werking met ingang van het begrotingsjaar 2021.</p> <p>Verder bevat de nieuwe notitie een hoofdstuk gericht op het belang voor raadsleden, leden van Provinciale Staten en leden van het algemeen bestuur van waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Verder is de notitie geactualiseerd aan de hand van de vraag en antwoord rubriek, presentaties aan raden en bijeenkomsten met deskundigen.</p>	<p>Wij verzoeken u te inventariseren welke gevolgen de notitie materiële vaste activa voor (de jaarrekening van) de provincie Drenthe heeft.</p>	<p>Wij verzoeken u te inventariseren welke gevolgen de notitie materiële vaste activa voor (de jaarrekening van) de provincie Drenthe heeft.</p>

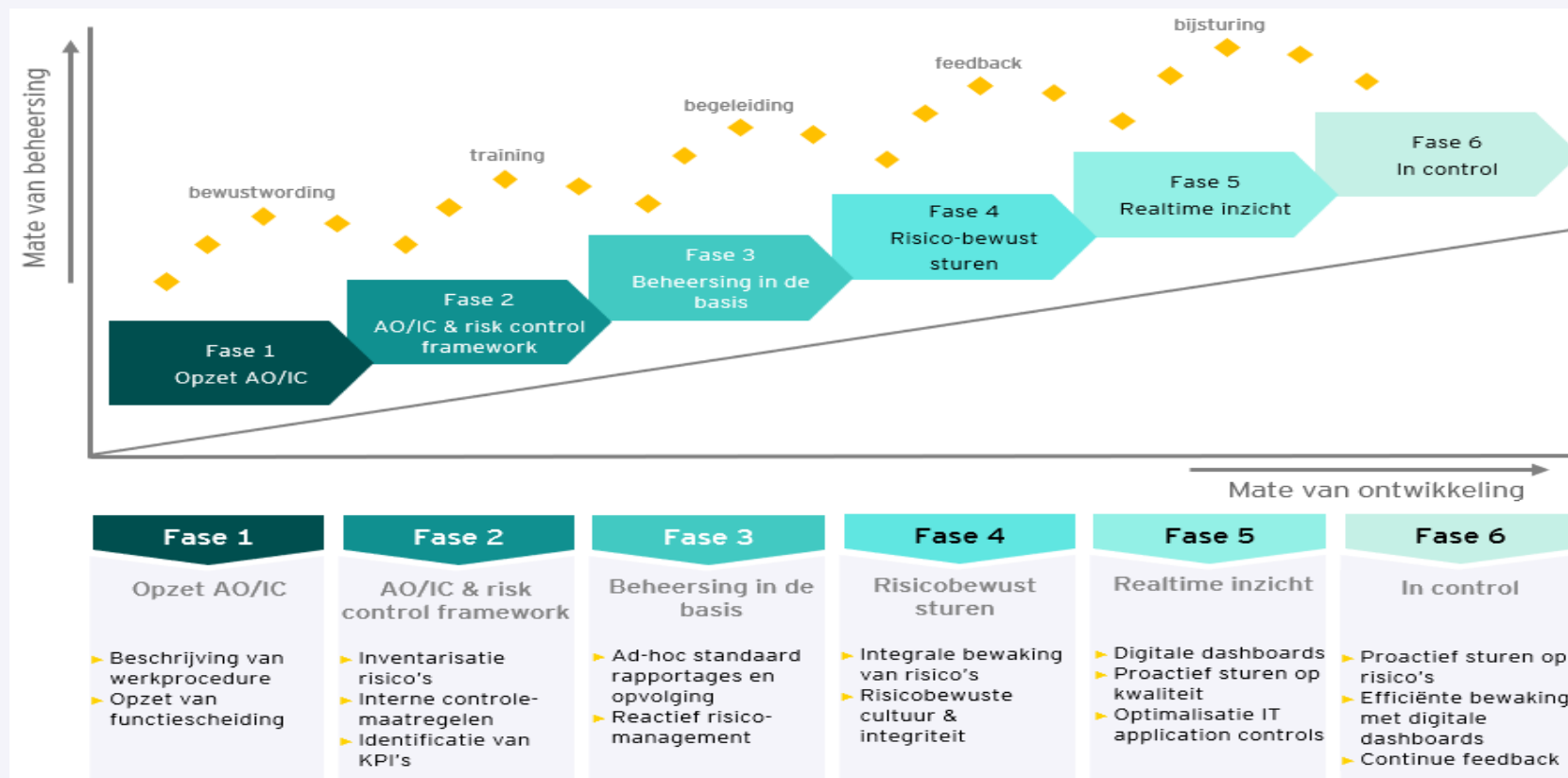
Relevante ontwikkelingen	Implicaties en aanbevelingen	Invloed op de controleaanpak
<p><u>Notitie Hoofdpijnen van het BBV</u></p> <p>In februari 2020 heeft de commissie BBV de geactualiseerde notitie Besluit Begroting en Verantwoording op hoofdpijnen verklaard, externe verslaggeving voor decentrale overheden vastgesteld. De oude notitie Raamwerk baten en lasten uit 2016 is per dezelfde datum vervallen, die notitie was de opvolger van de originele notitie Uitgangspunten gemodificeerd stelsel van baten en lasten provincies en gemeenten uit 2004.</p> <p>De notitie bevat een nieuw hoofdstuk voor de leden van de gemeenteraad, Provinciale Staten en algemeen besturen. Ook zijn de gepubliceerde vragen uit de vraag en antwoord rubriek in de notitie verwerkt. Er zijn geen nieuwe stellige uitspraken of aanbevelingen in de notitie opgenomen.</p> <p>4. Wegenuitruil provincie Drenthe - gemeente Emmen</p> <p>Door de provincie Drenthe is met de gemeente Emmen het Bereikbaarheidsakkoord N391 en N862 Emmen overeengekomen. Middels dit akkoord worden afspraken gemaakt over een voorgenomen wegunruil tussen de provincie Drenthe en de gemeente Emmen.</p> <p>Wij hebben van u begrepen dat op dit moment de diverse voorwaarden en onderdelen van het akkoord nader worden uitgewerkt en onderzocht. De verwachting van de provincie Drenthe is dat de daadwerkelijke ruil op zijn vroegst per 1 januari 2021 geëffectueerd kan worden.</p>	<p>Wij verzoeken u te inventariseren welke gevolgen de notitie Hoofdpijnen van het BBV voor (de jaarrekening van) de provincie Drenthe heeft.</p> <p>Indien gewenst/benodigd verzoeken wij u tevens voorgaande notitie onder de aandacht te brengen van Provinciale Staten.</p> <p>Wij verzoeken u te inventariseren welke gevolgen de wegunruil heeft op de administratie en/of jaarrekening van de provincie Drenthe. Wij gaan graag nader met u in overleg over de door de provincie Drenthe voorgestelde verwerkingswijze en de mogelijke gevolgen voor de administratie en/of jaarrekening van de provincie Drenthe.</p>	<p>Wij verzoeken u te inventariseren welke gevolgen de notitie Hoofdpijnen van het BBV voor (de jaarrekening van) de provincie Drenthe heeft.</p> <p>Indien gewenst/benodigd verzoeken wij u tevens voorgaande notitie onder de aandacht te brengen van Provinciale Staten.</p> <p>Gezien de wegunruil naar verwachting per 1 januari 2021 geëffectueerd wordt, heeft de transactie geen impact op de jaarrekening 2020.</p>

Rechtmatigheidsverantwoording

5. Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf het boekjaar 2021 (mogelijk uitgesteld tot 2022) dient het college van Gedeputeerde Staten een verantwoording op te nemen in de jaarrekening over de rechtmatigheid van de relevante financiële beheershandelingen. Om een rechtmatigheidsverantwoording af te geven over de naleving van de relevante wet- en regelgeving, dient het college te kunnen steunen op een adequaat functionerend systeem van interne beheersing en interne controle. Dit systeem dient ook te waarborgen dat een overzicht kan worden opgesteld van de afwijkingen van rechtmatigheid.

De verschillende groeifasen richting de in-control eindfase zijn hieronder visueel weergegeven:

Overige ontwikkelingen

In control wordt door ons gezien als eindfase van de doorontwikkeling van de administratieve organisatie en interne beheersing. In deze fase realiseert de organisatie op beheerste wijze haar doelstellingen en leert beter te sturen op informatie vanuit de organisatie en haar omgeving. Op basis van onze tussentijdse controle constateren wij dat uw organisatie zich heeft doorontwikkeld naar fase 4 van ons model. Dit betekent dat uw organisatie nog stappen kan zetten om tot een “in control” situatie te komen.

De provincie Drenthe heeft in 2020 een plan van aanpak opgesteld, waarin is beschreven hoe de provincie Drenthe zich voorbereidt op de komst van de rechtmatigheidsverantwoording en welke wijzigingen benodigd zijn binnen de provincie Drenthe om het college met ingang van begrotingsjaar 2021 in staat te stellen de rechtmatigheidsverantwoording op te stellen en af te geven. Met dit plan van aanpak is in het voorjaar van 2020 door Gedeputeerde Staten ingestemd.

In het plan van aanpak worden door de provincie Drenthe de onderstaande (mogelijke) knelpunten onderkend:

- ▶ Zichtbaarheid van de uitvoering van interne beheersmaatregelen (middels vastlegging) binnen de diverse processen.
- ▶ Vergroten van de aandacht/bewustwording voor rechtmatig handelen in de eerste lijn.

Gezien de provincie Drenthe reeds langere tijd beschikt over een verbijzonderde interne controlefunctie (VIC-functie) is de uitvoering van interne controlewerkzaamheden binnen de provincie Drenthe reeds geborgd en worden reeds meerdere jaren interne controles verricht met betrekking tot de primaire processen van de provincie Drenthe.

In onze managementletter van 2019 hebben wij u geadviseerd te analyseren waar technologie gegeven de situatie (onder meer de kwaliteit van systemen en dat) helpt bij een effectievere en efficiëntere aanpak.

Wij constateren dat op dit vlak door de provincie Drenthe beperkt vorderingen zijn gemaakt en de interne controleplannen per proces veelal een traditionele insteek kennen. Om door te kunnen groeien naar een organisatie waarin sprake is van realtime inzicht (fase 5) en “in control” zijn (fase 6) liggen op dit vlak voor de provincie Drenthe nog ontwikkelmogelijkheden.

Wij hebben van u begrepen dat u, ter voorbereiding op het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording per begrotingsjaar 2021, de intentie heeft om voor diverse processen (inkopen, subsidies, personeel en betalingen) intern reeds voor 2020 een rechtmatigheidsverantwoording op te stellen. Wij onderschrijven deze stap en nemen te zijner tijd graag kennis van de uitkomsten van deze werkzaamheden.

Implicaties en aanbevelingen

Wij adviseren u om de mogelijkheden op het gebied van datagedreven technologie (data-analyse, process mining en/of kunstmatige intelligentie) nader in te zetten om de rechtmatigheid van transactiestromen vast te stellen en op continue basis te monitoren.

Overige ontwikkelingen

6. Risicomanagement

In 2019 is vanuit een pilot met risicosessies een aanzet gegeven tot het inventariseren van operationele- en financiële risico's binnen de organisatie van de provincie Drenthe. Van daaruit zijn de belangrijkste risico's geregistreerd in NARIS (kwantificatie middels analyse van kans en impact). In de managementletter van voorgaand jaar hebben wij geadviseerd om concrete doelstellingen te formuleren over de wijze waarop risicomanagement moet worden verankerd binnen de organisatie van de provincie Drenthe.

Wij hebben geconstateerd dat in 2020 de inventarisatie van risico's is uitgebreid, waarbij bijvoorbeeld de gevolgen voor de provincie Drenthe van COVID-19 als risicofactor zijn meegenomen. Deze analyse heeft zich onder meer geconcentreerd op de risico's vanuit verbonden partijen. In veel gevallen betreft dit echter een aanvulling op eerder geconstateerde risico's en vindt geen zichtbare, integrale heroverweging van eerder onderkende risico's plaats. Indien een zichtbare, integrale heroverweging plaatsvindt, is de provincie Drenthe vervolgens ook in staat om (beter) inzicht te verkrijgen in de toename, danwel afname van het gelopen risico.

Wij constateren tevens dat de integratie van risicomanagement binnen de organisatie op dit moment nog moeizaam verloopt. De registratie van risico's vindt plaats binnen NARIS, maar de verantwoordelijkheid hiervoor is slechts bij één medewerker belegd. Het risicobewustzijn, zowel in de managementlaag als binnen de diverse teams, kan derhalve nog verder vergroot worden. Daarnaast heeft NARIS nog niet de centrale functie als platform voor risicomanagement gekregen die benodigd is om ook zorg te dragen voor de centrale en volledige registratie van de door de provincie Drenthe geïdentificeerde risico's.

Implicaties en aanbevelingen

Wij adviseren NARIS integraal te gebruiken voor de registratie van risico's, de verantwoordelijkheden hiervoor breder te beleggen in de organisatie en jaarlijks alle risico's te heroverwegen en deze evaluatie zichtbaar vast te leggen. Op deze wijze worden alle risico's in kaart gebracht en wordt van jaar op jaar duidelijk wat de status is per risico (sprake van een stijging of daling, en waar wordt dit dan door verklaard?).

Op deze wijze leidt risicomanagement tot een actuele weergave van de gelopen risico's in de paragrafen weerstandsvermogen en risicobeheersing en verbonden partijen.

Overigens hebben wij van u begrepen dat intern gewerkt wordt aan een nota risicomanagement die invulling kan geven aan een betere verankering van risicomanagement binnen de organisatie. Wij onderkennen dat houding en gedrag binnen de organisatie van belang zijn om deze verankering vorm te geven.

Overige ontwikkelingen

7. Beheersing verbonden partijen

In de afgelopen jaren is door de provincie verder gewerkt aan de invulling van de beheersing van en verantwoording over de verbonden partijen. Dit heeft ertoe geleid dat sprake is van risicoclassificaties per verbonden partij (op basis van de kwadranten politiek/bestuurlijk, financieel, publiek en omgeving), waarmee grafisch is weergegeven hoe de verbonden partijen zich tot elkaar verhouden en welke risico's de provincie Drenthe loopt bij de diverse verbonden partijen. Het risicoprofiel is op haar beurt gekoppeld aan een toezichtsarrangement. Middels de wijze waarop het toezicht op de verbonden partijen op dit moment is ingeregeld wordt Provinciale Staten tevens in staat gesteld om op een adequate wijze haar toezichthoudende functie in te richten.

Naast de reeds bekende verbonden partijen gaat de provincie Drenthe steeds vaker overige samenwerkingsverbanden aan voor uitvoering van bijvoorbeeld projecten (bijvoorbeeld de Regiodeal). Dit levert in de praktijk vraagstukken op, bijvoorbeeld op het gebied van budgethouderschap en de verdeling van bevoegdheden en taken. Gezien het toenemende belang van dit type samenwerkingsverbanden is het van belang dat ook de provincie Drenthe nader invulling geeft aan de wijze waarop deze samenwerkingsverbanden beheerst kunnen worden.

Implicaties en aanbevelingen

Op basis van de door ons verrichte werkzaamheden tijdens de interim-controle, zijn wij van mening dat de beheersing van de verbonden partijen binnen de provincie Drenthe in opzet van voldoende niveau is.

Wij gaan graag nader met u in overleg over de wijze waarop ook de beheersing van nieuwe samenwerkingsvormen gedegen ingericht kan worden, alsmede de wijze en de plek waarop dit soort samenwerkingsverbanden in de jaarrekening van de provincie Drenthe toegelicht dienen te worden. Hierbij dient tevens gedacht te worden aan de (mogelijke) risico's die de provincie Drenthe loopt.

Kwaliteit van uw interne beheersing

■ Onze visie op uw interne beheersing

Inleiding

In deze paragraaf geven wij onze visie op de, voor de totstandkoming van de jaarrekening relevante, interne beheersingsomgeving van de provincie Drenthe. Deze visie is met name gebaseerd op interviews met proceseigenaren en het uitvoeren van lijncontroles om de opzet en het bestaan van de beheersmaatregelen vast te stellen. In onze controle steunen wij niet op uw interne beheersing. Dat betekent dat wij een gegevensgerichte controle-aanpak hanteren en daarom de werking van interne beheersingsmaatregelen niet hebben getoetst. Daarmee hebben wij mogelijk niet alle aandachtspunten geïdentificeerd. Het doel van deze paragraaf is dan ook om een startpunt te creëren voor een dialoog over de vereiste kwaliteit van uw interne beheersing naar de toekomst in een digitale en data gedreven omgeving.

Bedrijfsvoeringsmonitor

Op de volgende pagina's geven wij ons beeld van de onderzochte processen: op pagina 15 in een verloopoverzicht en op pagina 16 in de bedrijfsvoeringsmonitor. Wij geven dit beeld als resultante van onze tot dusver verrichte werkzaamheden in het kader van de controle van de jaarrekening. Toekomstige ontwikkelingen of veranderingen in de organisatie zijn hierin niet begrepen. Dit beeld dient te worden gezien in relatie tot onze controle van de financiële verantwoording van de provincie als geheel en niet als een oordeel over elk afzonderlijk proces.

Gedetailleerde bevindingen en aanbevelingen

In bijlage 2 zijn de bevindingen en aanbevelingen gedetailleerd opgenomen. Daarbij treft u een prioriteitstelling aan waarbij wij gebruikmaken van de aanduidingen hoog , gemiddeld en laag . Per bevinding maken wij voor u inzichtelijk wat het belang voor de organisatie is, alsmede de consequenties voor onze verdere controlewerkzaamheden zijn.

Ons beeld

Ons beeld is dat de provincie Drenthe in het afgelopen jaar adequaat aan de slag is gegaan met onze (maar ook eigen) aanbevelingen vanuit voorgaand jaar. Een vijftal bevindingen uit voorgaand jaar zijn toereikend opgevolgd en daarmee volledig afgewikkeld. Dit is ook visueel zichtbaar in onze bedrijfsvoeringsmonitor op de volgende pagina. Het oplossen van de resterende bevindingen heeft op dit moment de aandacht van de organisatie. De mate waarin de organisatie de aanbevelingen vanuit onze tussentijdse controles oppakt achtten wij dan ook toereikend.

Significante processen over het algemeen ruim voldoende

Op basis van onze uitgevoerde werkzaamheden komen wij op dit moment tot de conclusie dat de beheersorganisatie van de provincie Drenthe (voor zover relevant voor de totstandkoming van de jaarrekening) in opzet ruim voldoende is.

Verloopoverzicht follow-up van onze detailbevindingen uit voorgaande jaren

Het aantal bevindingen naar aanleiding van de interim-controle en de follow-up van onze bevindingen laat zich als volgt weergeven:

Follow-up detailbevindingen	
Interim-controle voorgaande jaren	10
Afgewikkeld voorgaande jaren (-/-)	(5)
Nieuwe bevindingen (+)	0
Totaal onderhanden bevindingen 2020	5

Naar aanleiding van de interim-controle 2019 hebben wij tien bevindingen opgenomen in de managementletter. De opvolging van de openstaande bevindingen door de provincie Drenthe is onderhanden. Naar aanleiding van de interim-controle 2020 hebben wij vijf bevindingen niet langer opgenomen in de bijlage. Naar aanleiding van de interim-controle 2020 hebben wij geen nieuwe bevindingen opgenomen. Hiermee komt het totale aantal openstaande bevindingen voor de provincie Drenthe uit op vijf.

Ons beeld van de processen

◆ Voorgaand jaar ● Huidig jaar

Bedrijfsvoeringsmonitor				
Proces	Rood	Oranje	Geel	Groen
Inkopen en factuurverwerking				
Aanbestedingen				
Betalingsverkeer				
Subsidieverstrekingen				
Subsidies (inkomend)				
Begroting- en budgetbeheer				
Automatisering				
Treasury				
Verbonden partijen				
Financieel afsluitproces/tussentijdse rapportering				
Personeel en salarisverwerking				

Rood	Het proces heeft belangrijke bevindingen en aanbevelingen met een hoog risico die op korte termijn actie behoeven.	Geel	Het proces heeft enkele bevindingen met een gemiddeld risicoprofiel die voor onze jaarrekeningcontrole 2020 actie behoeven.
Oranje	Het proces heeft meerdere bevindingen met een gemiddeld risicoprofiel die voor onze jaarrekeningcontrole 2020 actie behoeven.	Groen	Het proces heeft geen of beperkte bevindingen met een laag risicoprofiel. Deze kunnen worden meegenomen worden bij de verdere verbetering van de AO/IB.

■ Beheersing van fraude en non-compliance

Werkzaamheden

Op basis van artikel 11 lid k van EU-verordening 537/2014, alsmede Standaard 250/260 informeren wij de Begeleidingscommissie Accountant over significante kwesties in verband met de tijdens de controle geconstateerde niet-naleving of vermoedelijke niet-naleving van wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen, statuten en verordeningen, voor zover deze relevant worden geacht voor het vermogen van de Begeleidingscommissie Accountant om haar taken te vervullen.

Rapportageverplichtingen

Gedeputeerde Staten draagt de verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude. In dat kader rapporteren wij daarom over aangelegenheden die relevant zijn voor hun verantwoordelijkheden.

Observaties vanuit uitvoering tussentijdse controle

Tijdens onze controlewerkzaamheden tot op heden hebben wij geen indicaties verkregen voor feitelijke of vermoede fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving of statuten.

Uitkomsten data-analyses

Inkopen en factuurverwerking

Belangrijkste uitkomsten en conclusies data-analyses

Analyse van de inkoopkosten en bijzondere posten

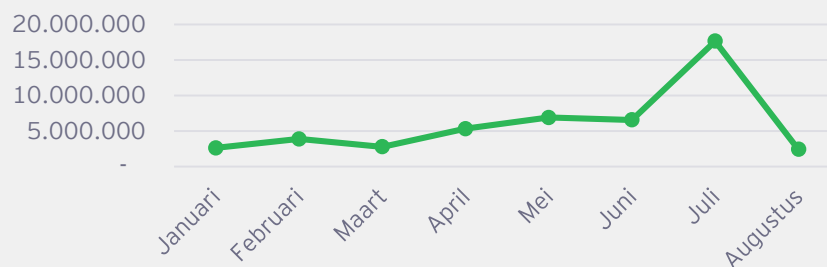
Wat is ons onder meer opgevallen?

Dagboek voor investeringsfacturen

Registratie van verplichtingen

Conclusie

Overige goederen en diensten

Op basis van de uitgevoerde data-analyse-werkzaamheden valt het ons op dat de kosten in juli meer dan € 17,6 miljoen bedragen. Uit ons onderzoek is gebleken dat de lasten in juli relatief hoog zijn. Deze stijging wordt veroorzaakt door twee declaraties van de RVO en de besteding van middelen inzake aanpak van de PAS-problematiek (boekings op basis van de PMV) ter waarde van (in totaal) circa € 10,4 miljoen.

Tot en met augustus 2020 is voor een bedrag van circa € 35,2 miljoen aan investeringen geboekt. Deze zijn verwerkt middels het inkoopdagboek. Hiervan heeft € 11,6 miljoen betrekking op de verwerking van ruilgronden Prolander. Wij constateren echter dat door de provincie in de financiële administratie tevens een separaat dagboek voor investeringen beschikbaar is. Hiervan wordt echter op dit moment nog geen gebruik gemaakt. Wij adviseren de provincie Drenthe nader te onderzoeken of de kwaliteit van de administratie verder verbeterd kan worden door verwerking van deze investeringen middels een separaat dagboek.

Wij hebben geconstateerd dat over de eerste 8 maanden van 2020 voor een bedrag van € 14,9 miljoen, bestaande uit 4.907 individuele boekingsregels, geen verplichting is aangemaakt. Voorgaande stemt overeen met ons beeld van de provincie Drenthe en uw eigen analyse dat nog geen sprake is van het formeel afdwingen tot het aanmaken van verplichtingen.

Op basis van de tot nu toe door ons uitgevoerde werkzaamheden concluderen wij dat de inkoop over de eerste 8 maanden van 2020 (in totaliteit) juist worden verantwoord. Wel hebben wij nog niet voor alle gecontroleerde transacties de prestatielevering vast kunnen stellen. Dit zullen wij in de komende periode met u opvolgen.

Procesanalyse

Totaalbedrag inkoop tot en met 31 augustus 2020 € 48,1 miljoen

Aantal gebruikte dagboeken 1 (2019: 2)

Procesbevindingen

Bevinding	Prioriteit	Status opvolging
Onvoldoende waarborgen getroffen om volledige registratie verplichtingen in verplichtingenadministratie te waarborgen	Middel	Onderhanden
Geen procedure voor centrale vastlegging prestatielevering inkoop ingericht	Middel	Onderhanden
Functievermenging binnen het inkoopproces tussen besteller en prestatie-akkoord-verklaarder.	Laag	Onderhanden

Rechtmatigheid

Status controle rechtmatigheid tot en met juni 2020 (exclusief aanbestedingen)	Key-items gecontroleerd
Geconstateerde rechtmatigheidsfouten tot en met juni 2020 (exclusief aanbestedingen)	€ nihil
Geconstateerde formele rechtmatigheidsfouten	Geen

Subsidieverstrekking (inclusief inkomensoverdrachten)

Belangrijkste uitkomsten en conclusies data-analyses

Analyse van de verstrekte subsidies en bijzondere posten

Subsidies en inkomensoverdrachten per ontvanger

- OV-bureau (€ 21,9 miljoen)
- Drents Museum (€ 4,8 miljoen)
- Spoor Emmen Zwolle (€ 2,6 miljoen)
- Bijdrage Prolander (€ 6,2 miljoen)
- Biblionet (€ 2,3 miljoen)
- Bijdrage RUD (€ 2,4 miljoen)
- Versterking van de landbouw (€ 3,4 miljoen)
- Overig (€ 36,4 miljoen)

Wat is ons onder meer opgevallen?

- Uit onze analyses zijn onder meer de volgende bevindingen gebleken:
- ▶ Per subsidierelatie/groep van subsidierelaties is een aparte grootboekrekening ingericht; dit verhoogt het administratieve inzicht in de bestedingen per subsidierelatie en de interne controle hierop.
  - ▶ Wij hebben geconstateerd dat voor een bedrag van € 32,1 miljoen aan subsidies is beschikt die worden gecategoriseerd onder de IV-3-categorie inkomensoverdrachten. De subsidies worden derhalve niet consistent op de daarvoor bedoelde grootboekrekeningen (en IV-3-categorieën) geboekt. Wij adviseren u om nader aandacht te geven aan de juiste verwerkingswijze van deze transacties.

Overige uitkomsten

Wij hebben diverse analyses uitgevoerd met betrekking tot de verstrekte subsidies per subsidieontvanger (ook ten opzichte van voorgaand jaar), relatie met de geboekte verplichtingen, et cetera.

Wij hebben geconstateerd dat over de eerste 8 maanden de key-items (zijnde de subsidies met een omvang > € 200.000) de subsidies in overeenstemming met de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening zijn verwerkt, waarbij bij afgifte van de subsidiebeschikking de subsidie volledig als last is verantwoord.

Conclusie

Op basis van de tot nu toe door ons uitgevoerde werkzaamheden concluderen wij dat de verstrekte subsidies over de eerste 8 maanden van 2020 juist en rechtmatig worden verantwoord. De geconstateerde formele rechtmatigheidsfouten (als gevolg van het overschrijden van de wettelijke reactietermijnen) hebben geen impact op dit oordeel.

Procesanalyse

Totaalbedrag subsidies tot en met 31 augustus 2020	€ 32,6 miljoen
Totaalbedrag inkomensoverdrachten tot en met 31 augustus 2020	€ 47,5 miljoen
Aantal gebruikte dagboeken	1

Procesbevindingen

Bevinding	Prioriteit	Status opvolging
N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

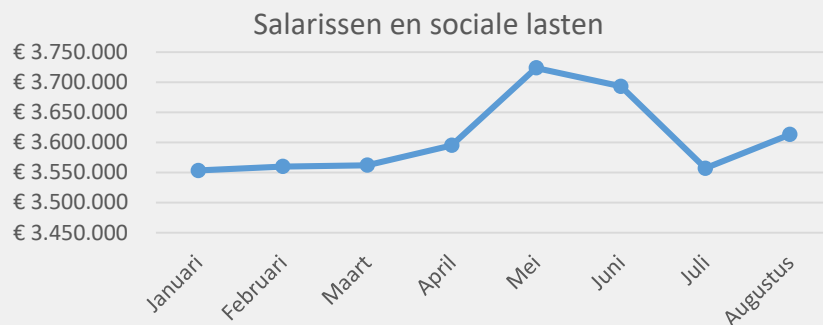
Rechtmatigheid

Status controle rechtmatigheid tot en met juni 2020	Key-items gecontroleerd
Geconstateerde financiële rechtmatigheidsfouten tot en met juni 2020	€ nihil
Geconstateerde formele rechtmatigheidsfouten	Twee formele rechtmatigheidsfouten als gevolg van overschrijding termijnen

Personeel en salarissen

Belangrijkste uitkomsten en conclusies data-analyses

Analyse van de salarissen en sociale lasten per maand

Wat is ons onder meer opgevallen?

Uit onze analyse van de salarissen is gebleken dat:

- ▶ De salarissen en sociale lasten, in overeenstemming met onze verwachting, in zijn geheel via het dagboek "Lonen" zijn geboekt.
- ▶ Ieder kwartaal, in overeenstemming met onze verwachting, doorbelasting van de salarislasten naar de taakvelden plaatsvindt.
- ▶ Over de eerste maanden van 2020 gedurende het jaar sprake is van een lichte stijging van de algehele loonkosten. Dit wordt enerzijds verklaard door een cao-stijging per 1 januari en 1 juli 2020 (1%), alsmede een lichte stijging in de formatie.

Overige uitkomsten

Wij hebben diverse analyses uitgevoerd met betrekking tot de (maandelijkse) personeelskosten per team, FTE, et cetera. Wij hebben de opvallende transacties, onder meer in het kader van onze rechtmatigheidscontrole, besproken met de provincie.

Conclusie

Op basis van de tot nu toe door ons uitgevoerde werkzaamheden concluderen wij dat de lonen en salarissen over de eerste 8 maanden, juist en rechtmatig worden verantwoord.

Procesanalyse

Totaalbedrag salarislasten tot en met 31 augustus 2020 € 28,9 miljoen

Aantal gebruikte dagboeken 1

Procesbevindingen

Bevinding	Prioriteit	Status opvolging
N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Rechtmatigheid

Status controle rechtmatigheid tot en met juni 2020 Key-items gecontroleerd

Geconstateerde (financiële) rechtmatigheidsfouten tot en met juni 2020 € nihil

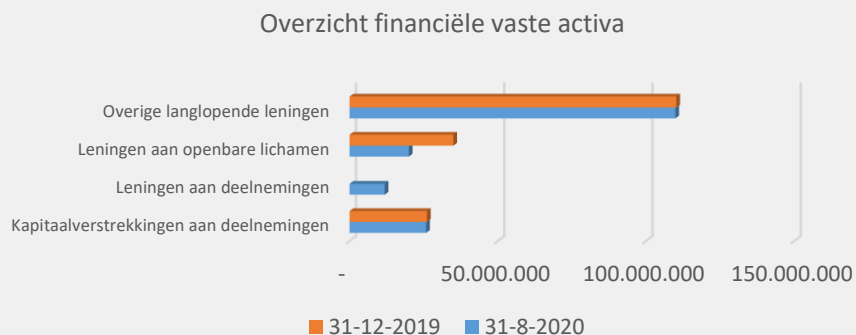
Geconstateerde formele rechtmatigheidsfouten Geen

Treasury

Belangrijkste uitkomsten en conclusies data-analyses

Analyse van de uitzettingen en aflossingen

In de eerste 8 maanden van 2020 is geen sprake geweest van mutaties in de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen. Daarentegen is er een lening aan Enexis verstrekt van € 11,9 miljoen en zijn de leningen aan openbare lichamen met € 15 miljoen afgenomen als gevolg van aflossingen door gemeente Oosterhout (€ 5 miljoen) en gemeente Etten-Leur (€ 10 miljoen).

Wat is ons onder meer opgevallen?

Wij hebben vastgesteld dat voor € 3,4 miljoen aan leningen in het kader van de publieke taak is verstrekt. Wij hebben in het kader van de interim-controle de leningsovereenkomsten geïnspecteerd en vastgesteld dat de verstrekte leningen binnen de volgens de leningsovereenkomst gestelde maximumlening blijven. Op grond van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de verstrekkingen rechtmatig hebben plaatsgevonden.

In de voorbereiding op de jaarrekeningcontrole vragen wij uw aandacht voor de waardering van deze en de overige leningen. Als gevolg van de huidige ontwikkelingen met betrekking tot COVID-19 identificeren wij een verhoogd risico dat leningen mogelijk onjuist gewaardeerd worden (als gevolg van bijvoorbeeld het uitblijven van aflossingen op de leningen). Derhalve vragen wij u om per jaareinde een analyse op leningsniveau te maken waarbij ingegaan wordt op de waardering van de leningen.

Conclusie

Op basis van de tot nu toe door ons uitgevoerde werkzaamheden en bevindingen, concluderen wij dat de uitzettingen over de eerste 8 maanden van 2020 (in totaliteit) juist en rechtmatig worden verantwoord.

Procesanalyse

Totaalbedrag nieuwe uitzettingen tot en met 31 augustus 2020	€ 15,2 miljoen
Totaalbedrag aflossingen uitzettingen tot en met 31 augustus 2020	€ 18,7 miljoen
Aantal gebruikte dagboeken	3

Procesbevindingen

Bevinding	Prioriteit	Status opvolging
N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Rechtmatigheid

Status controle rechtmatigheid tot en met juni 2020	Key-items gecontroleerd
Geconstateerde (financiële) rechtmatigheidsfouten tot en met juni 2020	€ nihil
Geconstateerde formele rechtmatigheidsfouten	Geen

Overig

Belangrijkste uitkomsten en conclusies data-analyses

Verwerking baten motorrijtuigenbelasting

Wij hebben geconstateerd dat de baten uit hoofde van de opcenten motorrijtuigenbelasting over de eerste 8 maanden van 2020 (€ 34,5 miljoen) niet volledig zijn verantwoord, daar slechts voor zeven maanden de baten in de financiële administratie zijn verantwoord. De baten worden derhalve niet verwerkt volgens het stelsel van baten en lasten, maar volgens het kasstelsel. Dit wordt verklaard doordat de Belastingdienst eveneens op basis van het kasstelsel de baten uitbetaalt. Over het gehele boekjaar worden de opbrengsten uit hoofde van de opbrengsten motorrijtuigenbelasting wel volledig verantwoord, omdat ultimo boekjaar een stelpost wordt opgenomen voor de uitbetaling van de opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting over december 2020 in januari 2021.

Verwerking baten algemene uitkering

In het kader van onze interim-controle hebben wij vastgesteld dat de baten uit hoofde van de algemene uitkering van het Provinciefonds (ad € 105,6 miljoen) in overeenstemming met het BBV volgens het stelsel van baten en lasten in de financiële administratie zijn verwerkt.

Verwerking transacties uitvoeringsorganisaties

Op basis van de door ons verrichte werkzaamheden hebben wij geconstateerd dat transacties met uitvoeringsorganisaties (zoals Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Samenwerkingsverband Noord-Nederland en Prolander) meelopen in uw reguliere processen (bijvoorbeeld inkopen en subsidies). Gezien het toenemende belang van deze uitvoeringsorganisaties (omvang van transacties neemt toe) adviseren wij u per organisatie een separaat dagboek in te richten en de betreffende transacties via deze dagboeken te verwerken. Hiermee brengt u meer inzicht aan in uw financiële administratie, wat tevens leidt tot een vereenvoudiging in het proces van de controle van de jaarrekening.

Procesanalyse

Aantal administratieve boekingsregels tot en met 31 augustus 2020	28.689
---	--------

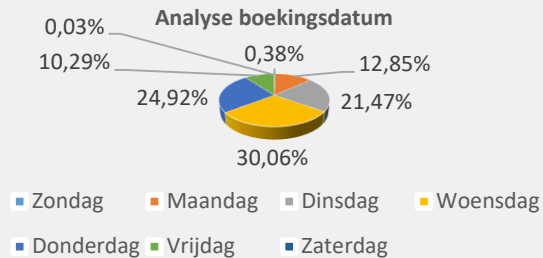
Procesbevindingen

Bevinding	Prioriteit	Status opvolging
Geen formele en zichtbare procedures inhoudelijke controle memoriaalboekingen aanwezig	Middel	Onderhanden

Overig (vervolg)

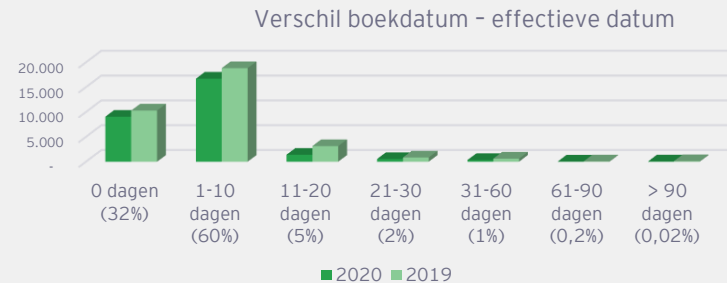
Belangrijkste uitkomsten en conclusies data-analyses

Analyse boekingsdatum

Uit onze analyse blijkt dat 0,41% (2019: 3,84%) van de omvang van de boekingen in euro's verricht is op zaterdag of zondag. Op de totale omvang van boekingen ad € 2,5 miljard (2019: € 2,2 miljard) bedraagt dit circa € 10,3 miljoen (2019: € 7,5 miljoen). In totaal betreft dit 234 boekingen (2019: 153 boekingen). Uit onze analyse blijkt dat de boekingen die in het weekend zijn gemaakt, hebben plaatsgevonden in het kader van de reguliere bedrijfsvoering en derhalve geen indicatie geven voor oneigenlijk gebruik.

Vershil boekdatum en effectieve datum

Uit bovenstaande analyse blijkt dat voor circa 26.000 (2019: 29.000) boekingen de boekdatum binnen 10 dagen van de effectieve datum ligt. Vorig jaar hebben wij geconstateerd dat voor 116 boekingen het verschil meer dan 90 dagen is. In het huidige jaar is voor slechts 60 boekingen het verschil groter dan 90 dagen. Dit is een significante vooruitgang ten opzichte van het voorgaande jaar. Daarnaast zijn 553 boekingen gemaakt (ten opzichte van 397 voorgaand jaar) waarbij de boekdatum voor de effectieve datum ligt en die derhalve in de toekomst zijn geboekt. Wij adviseren u na te gaan wat de aard van deze transacties is geweest.

Procesanalyse

Aantal administratieve boekingsregels tot en met 31 augustus 2020: 28.689

Procesbevindingen

Bevinding	Prioriteit	Status opvolging
Geen formele en zichtbare procedures inhoudelijke controle memoriaalboekingen aanwezig	Middel	Onderhanden

Belangrijkste uitkomsten IT

IT dashboard

In het kader van onze jaarrekeningcontrole hebben wij werkzaamheden uitgevoerd inzake de relevante beheersmaatregelen van de IT-beheersprocessen Manage Change, Manage Access en Manage Operations. Deze werkzaamheden zijn uitgevoerd voor de IT-applicaties die relevant zijn voor de jaarrekeningcontrole. Dit betreffen de volgende IT-applicaties:

IT-applicatie	Beschrijving
Probis	Financiële administratie
Probis/Docbase/inkoopportaal/Apro	Inkoop- en factuurverwerking
Beaufort	Personeels- en salarisadministratie

IT-ontwikkelingen en ambitieniveau

Ontwikkeling	Toelichting
Tempo van verbeteringen inzake informatieveiligheid is opgevoerd	Vorig jaar hebben wij gerapporteerd dat de snelheid waarmee de verbeteringen worden gerealiseerd niet hoog genoeg is om voldoende weerbaar te zijn tegen de toenemende risico's op het gebied van informatieveiligheid, cyber security en de vereisten vanuit wet- en regelgeving (BIO en AVG). Dit jaar hebben wij op basis van gesprekken vastgesteld dat de snelheid is opgevoerd. Zo wordt momenteel organisatie breed een integrale risicoanalyse uitgevoerd om de belangrijkste bedrijfsrisico's van de provincie vast te stellen. Onderdeel hiervan zijn de risico's op het gebied van informatieveiligheid. Daarnaast heeft de provincie een applicatieregister opgesteld, het datahuis verder ingericht, de firewalls vernieuwd en zijn diverse detectieve maatregelen genomen om verdacht netwerkverkeer tijdig te detecteren. Naast deze positieve ontwikkelingen hebben de voornaamste aandachtspunten betrekking op 1) het bepalen van de risk appetite, 2) aantoonbaar compliant worden en blijven met wet- en regelgeving en 3) het informeren van de interne en externe belanghebbenden. Voor deze aandachtspunten en aanbevelingen verwijzen wij naar de hierna volgende pagina's.
IT-beheersing binnen de provincie verder verbeterd	Voor de applicatie Probis zijn dit jaar diverse verbeteringen doorgevoerd ten aanzien van het wijzigingenbeheer en het logische toegangsbeheer. Zo is de classificatiematrix voor het bepalen van de impact van een softwarewijzigingen verduidelijkt met heldere richtlijnen. Verder zijn de wachtwoordinstellingen op netwerkniveau aangescherpt en is in de autorisatiematrix de relatie tussen de toegestane rechten en de functieprofielen (SOLL positie) verduidelijkt. Met deze verbeteringen zijn voor het wijzigingenbeheer voldoende beheersmaatregelen getroffen om de risico's af te dekken. Voor het logische toegangsbeheer hebben de voornaamste aandachtspunten betrekking op het loggen en periodiek beoordelen van kritieke handelingen op netwerk- en applicatieniveau.

Overige ontwikkelingen IT

Informatiebeveiliging

Gezien het belang van informatieveiligheid en cybersecurity hebben wij in het kader van de jaarrekeningcontrole, door middel van interviews, een beeld gekregen van de voor provincie relevante risico's op het gebied van informatieveiligheid. Wij hebben tevens een beeld gekregen van de genomen maatregelen om deze risico's te mitigeren en de wijze waarop de effectiviteit van deze maatregelen wordt gemonitord en intern wordt geëvalueerd. Tot slot hebben wij inzicht gekregen in de wijze waarop hierover wordt gerapporteerd aan het management.

Het dreigingslandschap en de risico's voor de provincie

Door (technologische) ontwikkelingen zoals Internet of Things (toenemend aantal aan elkaar verbonden apparaten), thuiswerken, Cloud services en de toenemende hoeveelheid data die organisaties verwerken zorgen ervoor dat ook de risico's voor de provincie ten aanzien van de bescherming van middelen en informatie toenemen.

Op basis van de gevoerde gesprekken hebben wij vastgesteld dat de provincie organisatie breed een integrale risicoanalyse uitvoert om de belangrijkste bedrijfsrisico's van de provincie vast te stellen. Onderdeel hiervan zijn de risico's op het gebied van informatieveiligheid. Wij merken echter op dat de kans en impact high level is bepaald en een kwalitatieve analyse ontbreekt. Daarnaast zijn de geïdentificeerde risico's nog niet afgezet tegen een door de directie bekrachtigde "risk appetite" (mate van bereidheid tot het accepteren van risico's).

(Cyber) security risico management bij de provincie Drenthe

De provincie heeft diverse preventieve, detectieve en herstelmaatregelen getroffen om weerbaarder te zijn tegen cyberaanvallen en de risico's ten aanzien van informatieveiligheid. Zo zijn de beveiligingsinstellingen op netwerk- en applicatieniveau aangescherpt, beschikt de provincie over tooling om ongebruikelijk netwerkverkeer tijdig te identificeren en wordt een Information Security Management Systeem (ISMS) ingericht om de risico's omtrent informatiebeveiliging, privacy en informatiebeheer gestructureerd te identificeren, classificeren en adresseren.

Implicaties en aanbevelingen

De provincie zit midden in een transitiefase naar een meer professionele en gestructureerde organisatie om de risico's ten aanzien van informatieveiligheid te borgen. Tot het moment dat deze organisatie is bereikt is de provincie mogelijk onvoldoende weerbaar tegen dreigingen op het gebied van informatieveiligheid.

In lijn met de in gang gezette initiatieven en verbeteringen van de provincie hebben wij de volgende aanbevelingen:

- ▶ Voer een kwalitatieve analyse uit om de kans en impact van de risico's op het gebied van informatieveiligheid te bepalen.
- ▶ Stel vast welke bereidheid de provincie heeft tot het accepteren van risico's (risk appetite).
- ▶ Stel een raamwerk op waarbij de geïdentificeerde risico's worden gekoppeld aan de individuele beheersmaatregelen die zijn getroffen om de risico's af te dekken. Neem in dit raamwerk tevens de vereisten vanuit wet- en regelgeving op.

Overige ontwikkelingen IT

Daarnaast heeft de provincie nulmetingen laten uitvoeren om vast te stellen in welke mate de provincie compliant is met de AVG en de BIO. Hieruit blijkt dat de provincie veel maatregelen heeft getroffen maar nog niet geheel compliant is. Wij onderschrijven de stappen die de provincie zet. Een volgende stap is om een overkoepelend raamwerk van risico's en maatregelen op te stellen. Voorts dient de provincie zelf aantoonbaar te maken in welke mate de kwaliteit en uitvoering van de maatregelen toereikend zijn om de risico's af te dekken.

Informatieproces aan het management en externe belanghebbenden

Ten aanzien van het informatieproces omtrent informatieveiligheid hebben wij begrepen dat het management en de directie periodiek worden geïnformeerd over belangrijke incidenten en de voortgang van onderhanden verbeteringen of initiatieven. Er wordt momenteel nog niet gerapporteerd over de restrisico's en risk appetite voor geïdentificeerde bedreigingen, ontwikkelingen in het dreigingslandschap, de effectiviteit van de geïmplementeerde beheersmaatregelen en mate waarin de provincie compliant is met wet- en regelgeving (onder andere AVG en BIO).

Implicaties en aanbevelingen

- ▶ Voer self-assessments uit om vast te stellen of de kwaliteit en uitvoering van de maatregelen toereikend zijn om de risico's af te dekken. Stel op basis van deze self-assessment een verbeterplan op.
- ▶ Zorg dat het management en de directie voldoende is geïnformeerd over de restrisico's, de risk appetite, ontwikkelingen in het dreigingslandschap, de staat van de geïmplementeerde maatregelen en mate waarin de provincie compliant is met wet- en regelgeving. Hierbij kan ook gebruikgemaakt worden van de nog vast te stellen KPI's.

Bijlagen

Bijlage - Totaaloverzicht procesbevindingen

Onderstaand hebben wij het totaaloverzicht van onze procesbevindingen opgenomen. De bevindingen 2020 zijn in meer detail uitgewerkt op de volgende pagina's. Voor het overzicht van procesbevindingen ten aanzien van IT verwijzen we naar hoofdstuk 5 van deze managementletter.

Omschrijving procesbevinding	Prioriteit 2020	Prioriteit 2019
1. Financieel afsluitproces: Geen formele en zichtbare procedures inhoudelijke controle memoriaalboekingen aanwezig		
2. Inkopen: Functievermenging binnen het inkoopproces tussen besteller en prestatie-akkoord-verklaarder.		
3. Inkopen: Onvoldoende waarborgen getroffen om volledige registratieverplichtingen in verplichtingenadministratie te waarborgen		
4. Inkopen: Geen procedure voor centrale vastlegging prestatielevering inkopen ingericht		
5. Informatietechnologie: Wachtwoordinstellingen voor verbetering vatbaar	N.v.t.; opgevolgd	
6. Informatietechnologie: Wijzigingenbeheer; geldende procedure onvoldoende uitgewerkt, daarnaast worden testwerkzaamheden onvoldoende zichtbaar vastgelegd	N.v.t.; opgevolgd	
7. Informatietechnologie: Autorisatiebeheer; geldende procedure onvoldoende uitgewerkt, daarnaast worden uitgevoerde controles onvoldoende zichtbaar vastgelegd	N.v.t.; opgevolgd	
8. Informatietechnologie: Hoge beheer- en/of administratierechten		
9. Personeel: Niet-tijdige verwerking van één van de wijzigingen uit de cao in de salarisadministratie ten aanzien van een specifieke doelgroep	N.v.t.; opgevolgd	
10. Personeel: Onvolledige afdracht werkgeverslasten zorgverzekeringswet vanaf 2017 voor wat betreft de medewerkers nieuw in dienst getreden	N.v.t.; opgevolgd	

= Laag - bevindingen met beperkte kans en/of zaken van huishoudelijke aard (te realiseren op langere termijn)

= Middel - een mogelijke kans dat het risico zich gaat voordoen (te realiseren ten tijde van de tussentijdse controle 2021)

= Hoog - een tekortkoming met grote/reële kans dat het risico zich gaat voordoen (te realiseren voor de jaarrekeningcontrole 2020)

Bijlage - Gedetailleerde procesbevindingen

Bevinding en risico	Aanbeveling & opvolging	Reactie management	Prioriteit
1. Financieel afsluitproces - Geen formele en zichtbare procedures inhoudelijke controle memoriaalboekingen aanwezig			
<p>Bevinding In eerdere jaren hebben wij geconstateerd dat geen formele en zichtbare procedures aanwezig zijn die zorg dragen voor inhoudelijke controle van de memoriaalboekingen.</p> <p>Risico Het risico bestaat dat foutieve memoriaalboekingen gemaakt worden.</p>	<p>Opvolging In 2020 hebben geen wijzigingen plaatsgevonden in de procedures zoals gehanteerd door de provincie Drenthe.</p> <p>Onze bevinding uit voorgaande jaren blijft derhalve onverminderd van kracht.</p> <p>Aanbeveling Wij adviseren u om de procedures omtrent het controleren van de memoriaalboekingen nader in te richten, waarbij bijvoorbeeld memoriaalboekingen met een grotere omvang/risico door een tweede medewerker inhoudelijk worden gecontroleerd aan de hand van de achterliggende brondocumentatie.</p>	<p>Op deze bevinding is vorig jaar de volgende reactie gegeven. Wij staan nog steeds achter dit standpunt.</p> <p>Op dit moment controleren wij globaal of de boekingen juist zijn en of documentatie is toegevoegd. Een integrale controle van elke post in een journaal is tijdrovend en praktisch niet uitvoerbaar. Daarnaast is het risico op ernstige fouten heel klein aangezien het hierbij gaat om boekingen zonder uitgaande geldstromen. Gezien het bovenstaande zien wij geen aanleiding om de controle van memoriaalboekingen uit te breiden en verder te formaliseren.</p>	

2. Inkopen - Functievermenging binnen het inkoopproces tussen besteller en prestatie-akkoord-verklaarder

Bevinding

Wij hebben geconstateerd dat binnen het inkoopproces niet in alle gevallen wordt gewaarborgd dat functiescheiding bestaat tussen de besteller/medewerker die de verplichting aangaat en de prestatie-akkoord-verklaarder (veelal de budgethouder).

Risico

Het risico bestaat dat functievermenging ontstaat binnen het inkoopproces. Als gevolg hiervan bestaat de kans op onrechtmatige (privé)inkopen.

Opvolging

Gedurende 2020 heeft er een systeemtechnische wijziging (in het inkoopportaal) plaatsgevonden, waardoor het voor teamleiders niet meer mogelijk is om zelfstandig een bestelling te plaatsen. Daarnaast heeft de provincie Drenthe een procedurele wijziging onderhanden. Doel van deze wijziging is om de procedures dusdanig in te richten dat elk team één contactpersoon heeft die de facturen binnen het desbetreffende **team aan** de verantwoordelijke medewerker (besteller) toewijst. Op deze wijze wordt in basis voorkomen dat facturen rechtstreeks aan de team- of programmamanager toegewezen worden. Wij constateren echter wel dat deze procedurele wijziging (vooralnog) niet afgedwongen wordt, waardoor de mogelijkheid bestaat om de procedure te omzeilen, bijvoorbeeld in geval van ziekte. In deze gevallen wordt echter wel achteraf de benodigde controle uitgevoerd en vastgelegd.

Aanbeveling

Gezien het feit dat bovenstaande wijzigingen gedurende 2020 zijn doorgevoerd, zijn deze aanpassingen nog niet voor heel 2020 van toepassing geweest. Wij zullen in het kader van de interim-controle 2021 evalueren of de procedures dusdanig zijn ingericht dat deze bevinding kan komen te vervallen.

Bij ziekte of afwezigheid wordt de procedure niet omzeild, maar moet een praktische oplossing worden gezocht om facturen niet lang te laten liggen, waardoor onze betaaltermijnen gevaar lopen en we de leverancier laat betalen. Dat is voor de provincie erg van belang.

Wanneer bij afwezigheid een factuur bij een andere medewerker wordt neergezet, wordt dit gedaan met een opmerking waarom de factuur is verplaatst en wordt dit aan de besteller doorgegeven.

Wij zijn bezig om richtlijnen voor de provincie op te stellen hoe de goedkeuring van de levering moet worden gedocumenteerd. Deze richtlijnen zullen in 2020 worden besproken met u zodat de richtlijnen kunnen worden uitgevoerd in boekjaar 2021.

3. Inkopen - Onvoldoende waarborgen getroffen om volledige registratieverplichtingen in verplichtingenadministratie te waarborgen

Bevinding

In voorgaande jaren hebben wij geconstateerd dat de interne richtlijn van de provincie Drenthe voor vastlegging van verplichtingen niet consequent werd nageleefd. Op basis van de interne richtlijnen dienen budgethouders voor alle inkopen bij verstrekking van de opdracht door een derde partij een verplichting aan te (laten) maken in de financiële administratie (Probis).

Risico

Het risico bestaat dat niet alle verplichtingen worden geregistreerd in de financiële administratie. Op het moment dat niet alle aangegane verplichtingen direct inzichtelijk zijn, heeft dit tot gevolg dat mogelijk onvoldoende en geen accuraat inzicht bestaat in de actuele besteding van de budgetten. Tevens bestaat per jaareinde geen volledig inzicht in de aangegane verplichtingen, waardoor de schulden van de provincie Drenthe in de jaarrekening mogelijk te laag worden verantwoord.

Opvolging

Wij hebben vastgesteld dat de interne procedures vanaf 2019 dusdanig zijn dat voor iedere bestelling een verplichting aangemaakt dient te worden. Het aanmaken van een verplichting wordt echter nog niet (formeel) afgedwongen in het inkoopportaal. Wij hebben van u begrepen dat op dit moment in circa 65% van de bestellingen een verplichting wordt aangemaakt. Er wordt gewerkt aan een cultuuromslag, waarbij medewerkers nader worden geïnstrueerd om voor elke bestelling een verplichting aangemaakt wordt.

Aanbeveling

Wij onderschrijven de acties die ingezet zijn door de provincie Drenthe. Gezien het feit dat nog niet wordt afgedwongen dat voor iedere bestelling een verplichting aangemaakt wordt, blijft onze bevinding uit voorgaande jaren onverminderd van kracht.

Het verstrekken van opdrachten via het inkoopportaal wordt nog niet afgedwongen. Dat is een terechte conclusie en een bewuste keuze geweest. Wij wilden ons eerst richten om de cultuurverandering in de organisatie teweeg te brengen. Dit doen wij door middel van monitoring, rapportage en gesprekken met het management. Ook worden de medewerkers die bestellen, ondersteund door het team Subsidies en Inkoop. Wij zitten nu op 60-65% als verplichting vastgelegde opdrachten/bestellingen ten opzichte van het totaal. Ons doel is om dit laten stijgen naar > 80% en vervolgens te gaan afdwingen (100% is niet mogelijk door de aard van de opdrachten, daarnaast is niet alles een inkoopopdracht). Wij wilden dat de leveranciers in ons veranderingsproces geen hinder hiervan zouden ondervinden bij de afwikkeling van hun facturen. Op dit moment sturen wij wel facturen terug waarvan is geconstateerd dat de leverancier een inkoopopdracht heeft ontvangen, maar het verplichtingnummer niet op de factuur heeft vermeld.

Bevinding en risico	Opgvolging en aanbeveling	Reactie management	Prioriteit
---------------------	---------------------------	--------------------	------------

4. Inkopen - Geen procedure voor centrale vastlegging prestatielevering inkopen ingericht

Bevinding

Wij hebben geconstateerd dat de provincie Drenthe geen procedure heeft ingericht die borgt dat de levering van de prestatie door de tegenpartij bij inkopen van zowel goederen en werken als diensten centraal en eenduidig wordt vastgelegd en (achteraf) kan worden aangetoond. Deze verantwoordelijkheid is op dit moment decentraal belegd bij de bestellers en budgethouders.

Risico

Het risico bestaat dat (achteraf) niet in alle gevallen kan worden vastgesteld dat goederen, werken en diensten daadwerkelijk aan de provincie Drenthe zijn geleverd en inkoopfacturen derhalve terecht zijn betaald.

Opgvolging

In 2020 hebben geen formele wijzigingen plaatsgevonden in de procedures zoals gehanteerd door de provincie Drenthe. Steekproefsgewijs wordt door de medewerker verbijzonderde interne controle een controle uitgevoerd op de prestatielevering van inkopen. Dit betreft echter een controle achteraf. Daarnaast wordt er een kader opgesteld ten einde verheldering te verschaffen inzake de huidige verplichtingen omtrent de vastlegging met betrekking tot de prestatie akkoordverklaring.

Aanbeveling

Wij adviseren u een beheersmaatregel te implementeren die de prestatielevering vaststelt alvorens een factuur betaalbaar te stellen. Daarbij kan een grens worden gehanteerd om administratieve lasten beheersbaar te houden. Van belang is bij de vaststelling van prestatielevering dat de documentatie waaruit prestatielevering blijkt voldoende en geschikt moet zijn om dit vast te stellen. Wij verwijzen naar de notitie van de Commissie BADO d.d. 24 juli 2020 voor nadere guidance met betrekking tot dit onderwerp. Een voorbeeld hiervan zijn de werkzaamheden verricht door ingehuurd personeel. Door middels een combinatie van agenda en mailverkeer kan prestatielevering in de gefactureerde periode aangetoond worden.

Op dit moment werken we aan het opstellen van richtlijnen voor de provincie waarin staat vermeld op welke wijze de goedkeuring van de levering moet worden gedocumenteerd. Deze richtlijnen zullen in 2020 met de accountant worden besproken zodat de richtlijnen kunnen worden uitgevoerd in het boekjaar 2021. Daarbij willen wij ook afspraken maken over een grensbedrag om administratieve last te beperken. Bovendien zijn bij kleine inkopen en facturen risico's klein. Ook moeten de privacyregels hierbij goed gewaarborgd zijn.

Bevinding en risico	Opvolging	Aanbeveling
5. Informatie technologie - Wachtwoordinstellingen op netwerk- en applicatieniveau		
<p>Bevinding</p> <p>In 2018 hebben wij vastgesteld dat de wachtwoordeisen voor de applicatie Probis zijn aangescherpt door het instellen van een minimum aantal tekens van 8 en een maximum geldigheidstermijn van 60 dagen.</p> <p>De wachtwoordinstellingen op netwerkniveau waren echter nog niet toereikend en niet in lijn met het wachtwoordbeleid doordat er onvoldoende eisen aan de complexiteit en lengte van de wachtwoorden worden gesteld.</p> <p>Risico</p> <p>Door het ontbreken van toereikende wachtwoordeisen op netwerkniveau en voor de applicatie Probis bestaat het risico op het onrechtmatig benaderen van gegevens door onbevoegden of op het onterecht gebruiken van gebruikersaccounts.</p>	<p>Opvolging</p> <p>Met betrekking tot de wachtwoordinstellingen op netwerkniveau hebben wij in het kader van onze interim-controle 2019 vastgesteld dat de gestelde eisen tot en met oktober 2019 niet toereikend waren en niet in lijn met het wachtwoordbeleid doordat onvoldoende eisen aan de complexiteit en lengte van de wachtwoorden worden gesteld. Wij hebben vastgesteld dat de wachtwoordinstellingen per 8 november 2019 zijn aangescherpt en hiermee in lijn zijn met het wachtwoordbeleid van de provincie. Voor geheel 2020 is tevens voldaan aan de gestelde eisen inzake wachtwoordinstellingen op netwerk- en applicatieniveau.</p> <p>Hiermee is opvolging gegeven aan onze bevinding uit eerdere jaren.</p>	<p>Niet van toepassing; bevinding is in 2020 opgevolgd.</p>

Bevinding en risico	Opvolging	Aanbeveling
6. Wijzigingenbeheer: Richtlijnen voor het bepalen van de impact van een wijziging dienen te worden verduidelijkt		
<p>Bevinding</p> <p>In 2018 hebben wij vastgesteld dat de provincie Drenthe beschikt over een procedurebeschrijving waarin staat beschreven welke processtappen doorlopen dienen te worden bij een wijziging en is een classificatiematrix opgesteld waarbij, op basis van het type wijziging en de impact (laag, midden, hoog) van de wijziging de uit te voeren werkzaamheden zijn vastgesteld.</p> <p>In 2019 hebben wij vastgesteld dat met de invoering van de classificatiematrix voor het vaststellen van het type wijziging en de impact van de wijziging heeft de provincie een belangrijke verbeterstap gemaakt. Het was echter nog niet inzichtelijk op basis van welke criteria de impact wordt bepaald.</p> <p>Met betrekking tot de aanvraag van een wijziging en de goedkeuring van deze aanvraag hebben wij destijds vastgesteld dat het onvoldoende inzichtelijk is in hoeverre de business betrokken is geweest in deze besluitvorming.</p> <p>Risico</p> <p>Het risico bestaat dat door het niet of onvoldoende (zichtbaar) testen van nieuwe functionaliteiten de betrouwbaarheid en continuïteit van de gegevensverwerking in gevaar komt. Daarnaast kan een wijziging van invloed zijn op systeemkoppelingen (interfaces) en bestaat het risico dat een in productie genomen wijziging niet de beoogde functionaliteit levert of van de gewenste kwaliteit is, hetgeen van invloed kan zijn op de betrouwbaarheid en continuïteit van de gegevensverwerking.</p>	<p>Opvolging</p> <p>Wij hebben vastgesteld dat de classificatiematrix voor het bepalen van de impact van een softwarewijzigingen is verduidelijkt met heldere richtlijnen met betrekking tot de wijze waarop een wijziging verwerkt dient te worden.</p> <p>Hiermee is opvolging gegeven aan onze bevinding uit eerdere jaren.</p>	<p>Niet van toepassing; bevinding is in 2020 opgevolgd.</p>

Bevinding en risico	Opvolging	Aanbeveling
7. Informatie technologie - Autorisatiebeheer: De autorisatiematrix dient te worden verbeterd en aangevuld met de identificatie van onwenselijke functiescheidingsconflicten		
<p>Bevinding</p> <p>In 2018 hebben wij vastgesteld dat de autorisatiebeheerprocedure is aangescherpt en een autorisatiematrix is opgesteld. Daarnaast hebben wij in opzet en bestaan vastgesteld dat de uitvoering en vastlegging van de autorisatiewijzigingen ten opzichte van vorig jaar is verbeterd en dat de doorgevoerde autorisatiewijzigingen ieder kwartaal door de coördinator van de financiële administratie worden geëvalueerd en vastgelegd.</p> <p>Wij merkten echter op dat deze matrix is gebaseerd op een periodieke export (IST positie) uit Probis van de aanwezige accounts en diens toegekende rechten. De relatie tussen de toegestane rechten en de functieprofielen (SOLL-positie) was hierbij niet voldoende inzichtelijk.</p> <p>Daarnaast was onduidelijk in hoeverre onwenselijke functiescheidingsconflicten zijn geïdentificeerd en gedocumenteerd in deze autorisatiematrix.</p> <p>Risico</p> <p>Wanneer de toekenning en wijziging van gebruikersrechten niet volgens de afgesproken procedure verloopt, bestaat het risico dat gebruikersaccounts met te veel of onjuiste autorisaties in de applicatie aanwezig zijn.</p>	<p>Opvolging</p> <p>Wij hebben in opzet vastgesteld dat in de autorisatiematrix de relatie tussen de toegestane rechten en de functieprofielen (SOLL-positie) is verduidelijkt. Hierbij is onder meer de reden voor een benodigde autorisatie nader geconcretiseerd. Als gevolg van deze analyse zijn tevens diverse dubbele en/of onduidelijke autorisaties verwijderd.</p> <p>Hiermee is opvolging gegeven aan onze bevinding uit eerdere jaren.</p>	<p>Niet van toepassing; bevinding is in 2020 opgevolgd.</p>

8. Informatie technologie - Aantal accounts met hoge (beheer)rechten op applicatie - en netwerkniveau

Bevinding

Wij hebben vastgesteld dat in de applicatie Probis twee persoonsgebonden beheeraccounts aanwezig zijn. Deze accounts beschikken over (vrijwel) alle rechten in de applicatie. De verrichte handelingen van deze accounts worden gelogd. Een periodieke evaluatie van verrichte financieel kritieke handelingen wordt uitgevoerd. Een dergelijke evaluatie voor kritieke IT-handelingen (zoals aanmaken en muteren gebruikers en autorisaties, aanpassen systeeminstellingen, logging, databasemutaties) wordt niet of beperkt uitgevoerd.

Op netwerkniveau hebben wij vastgesteld dat er 16 accounts met beheerrechten aanwezig zijn, waarvan 6 service accounts en 1 niet-persoonsgebonden account. Voor het gebruik van de niet-persoonsgebonden beheeraccount op netwerkniveau wordt de red-enveloppe procedure gehanteerd voor incident gedreven werkzaamheden. De uitgevoerde handelingen van de accounts met beheerrechten op netwerkniveau worden gelogd. De periodieke beoordeling van deze logging vindt nog niet structureel plaats.

Risico

Het risico bestaat op het bewust, dan wel onbewust, misbruiken van de hoge bevoegdheden op netwerk- en applicatieniveau.

Aanbeveling

Voor de persoonsgebonden accounts met alle rechten op zowel netwerk- als applicatieniveau adviseren wij u de uitgevoerde kritieke handelingen met deze accounts te loggen en periodiek te evalueren.

Voor de niet-persoonsgebonden beheeraccounts op het netwerk waarmee wel ingelogd kan worden adviseren wij u om op basis van de beschikbare logging periodiek te controleren of met deze accounts is ingelogd en het gebruik rechtmatig is.

Met betrekking tot deze bevinding blijft onze reactie van vorig jaar deels van kracht. Onze reactie was als volgt:

Alle wijzigingen die door de gebruikers in Probis worden doorgevoerd, worden gelogd. Het is echter onmogelijk om alle handelingen die in de rol van systeembeheerder zijn verricht periodiek te controleren. Om de risico's zo veel mogelijk te beperken vindt op dit moment periodiek een controle plaats op alle in Probis door de systeembeheerder aangemaakte accounts en verstrekte autorisaties. Daarnaast monitoren wij actief de gewijzigde crediteurenstamgegevens. Dit gebeurt wekelijks door middel van een steekproef op de gewijzigde bankgegevens. Resultaten van deze controles worden vastgelegd.

Ten aanzien van de overige accounts hebben wij de volgende stappen ondernomen:

- ▶ De admin-accounts worden procedureel twee keer per jaar gecontroleerd. Om de gewenste structurele beoordeling mogelijk te maken wordt momenteel een "proof of value" uitgevoerd gebaseerd op een geautomatiseerde monitoring en logging.
- ▶ In het eerste kwartaal van 2021 zal het worden geëvalueerd en naar verwachting worden geïmplementeerd in het tweede kwartaal van dat jaar.

Bevinding en risico	Opvolging	Aanbeveling
9. Personeel - Niet tijdige verwerking van één van de wijzigingen uit de cao in de salarisadministratie ten aanzien van een specifieke doelgroep		
<p>Bevinding Wij hebben geconstateerd dat één wijziging in de Cao per 1 juli 2019 niet tijdig verwerkt is in de salarisadministratie (wijzigingen ten aanzien van de berekening van het ambtsjubileum). Per 1 juli diende het percentage IKB budgetten bovenop het bruto loon uitgekeerd te worden. Deze wijziging is niet doorgevoerd.</p> <p>Risico Het risico bestaat dat er meer wijzigingen uit de cao niet of niet tijdig verwerkt worden, waardoor de personeelslasten niet volledig worden verantwoord in de jaarrekening.</p>	<p>Opvolging Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole 2019 en de interim-controle 2020 vastgesteld dat de parameter inzake het percentage IKB budgetten bovenop het brutoloon juist gecorrigeerd is in de salarisadministratie. Hiermee is opvolging gegeven aan onze bevinding uit eerdere jaren.</p>	<p>Niet van toepassing; bevinding is in 2020 opgevolgd.</p>

Bevinding en risico	Opvolging	Aanbeveling
10. Personeel - Onvolledige afdracht werkgeverslasten zorgverzekeringswet vanaf 2017 voor wat betreft de medewerkers nieuw in dienst getreden		
<p>Bevinding De provincie Drenthe heeft, naar aanleiding van een ontvangen signaal van de Belastingdienst en het hierop volgende interne onderzoek, geconstateerd dat de afdracht werkgeverslasten zorgverzekeringswet vanaf 2017 onvolledig is geweest.</p> <p>Risico Het risico bestaat dat de personeelslasten in de jaarrekening onvolledig worden verantwoord. Daarnaast bestaat het risico dat de Belastingdienst naheffingen, bestaande uit boetes en rente-opslagen, oplegt. Dit risico heeft zich in 2019 eveneens daadwerkelijk voorgedaan.</p>	<p>Opvolging Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole 2019 vastgesteld dat in de salarisadministratie de procedure voor de verwerking van een indiensttreding van personeel dusdanig is aangepast dat hiermee wordt geborgd dat de afdracht van de Zorgverzekeringswet voor alle medewerkers plaatsvindt. Hiermee is opvolging gegeven aan onze bevinding uit eerdere jaren.</p>	<p>Niet van toepassing; bevinding is in 2020 opgevolgd.</p>